

sak: orientering om gatt uruguay-runden for utenrikskomiteen fra handelsministeren.

09.01.92

handelsministeren

gatt. uruguay-runden. dunkels utkast til sluttdokument. orientering for utenrikskomiteen.

paa et moete i uruguay-rundens oeverste organ, handelsforhandlingskomiteen, 20.12.91 framla gatts generaldirektoer sitt

forslag til sluttpakke etter fem aars forhandlinger. utkastet

omfatter baade omforente og ikke ferdigforhandlede tekster utarbeidet av de respektive forhandlingsgruppers ledere paa eget ansvar etter intense konsultasjoner.

utkastet paa 451 sider inneholder forslag til loesninger for alle forhandlingsomraader, og forutsettes godtatt i sin helhet

av alle forhandlingsparter. det er saaledes ikke adgang til aa velge aa slutte seg kun til de deler av totalpakken som man

i utgangspunktet ser seg best tjent med. det vil heller ikke vaere adgang til aa reservere seg i forhold til noen del av sluttresultatet.

utkastet til sluttpakke er naa gjenstand for politisk behandling i alle deltakerlandene. ved et moete i handelsforhandlingskomiteen 13.januar forventes landene aa komme med reaksjoner paa totalpakken. det er usikkert i hvilken grad det vil bli aapnet for videre forhandlinger om pakken. dunkel

har advart mot at land der om for store endringer slik at den aapnes opp fullstendig. det er ennaa ikke klart hvordan de oevrige forhandlingsdeltakere vil stille seg ved moetet 13.januar. det er imidlertid klart at forhandlinger om markedsadgang for industrivarer og tjenester gjenstaar, samt forhandlinger om landenes konkrete forpliktelser paa intern stoette, markedsadgang og eksportstoette for landbruk. videre

vil det i begynnelsen av innevaerende aar finne sted forhandlinger om den internasjonale handelsorganisasjon.

iiiiiiiiiii

hensikten med forhandlingene i uruguay-runden har vaert aa styrke og utvide regelverket for internasjonal handel for aa gjoere det bedre i stand til aa haandtere dagens og framtidens

handelspolitiske utfordringer. det utkast som naa er lagt fram maa langt paa vei kunne sies aa ha oppnaadd det oenskede resultat. baade globalt og for norge er det multilaterale handelssystem det legges opp til for 1990-aarene bedre enn det

vi har hatt i 1980-aarene. dessuten vil et styrket multi-lateralt system saerlig vaere til fordel for smaa land med aapne oekonomier som staar utenfor de store handelsblokker. utkastet til totalpakke gir ikke norge gjennomslag for alle forhandlingsmaal. det gjelder saerlig innen jordbruk, tjenest-

er og i mindre grad mht. anti-dumping og subsidier.

ved en vurdering av utkastet er det viktig aa ha for oeye at uruguay-runden er den mest kompliserte og ambisiøse handelsforhandling som noen gang har funnet sted. det ville ha vaert meget overraskende om man skulle ha kommet fram til fullt ut tilfredsstillende resultater innen alle omraader. en maa imidlertid legge en helhetlig vurdering til grunn. en sluttfoering av uruguay-runden vil gi en viktig vekstimpuls til verdensoekonomien, og ha positive virkninger ogsaa for norsk oekonomi.

all erfaring fra etterkrigstiden indikerer at nedbygging av handelshindre og redusert naeringsstoette i et ordnet multi-lateralt regime vil bidra til en mer effektiv oekonomi. dette vil gi grunnlag for aa hente ut de velferdsgevinster som internasjonal handel gir mulighet for.

det er utenkelig at norge alene stiller seg utenfor gatt-samarbeidet. dette ville i praksis innebære at all vaar eksport til alle andre markeder enn ef og efta ville vaere "fritt vilt", baade naar det gjelder tollnivaa og naar det gjelder andre handelspolitiske tiltak som for eksempel importforbud. norge ville i en slik situasjon ikke ha noen rettigheter og heller ikke noe regelverk aa paaberope seg i forhold til vedkommende importland.

i innstilling s.nr. 131 for 1989-90 uttalte bl.a. en samlet utenrikskomite: "komiteen er enig i at maalet om aa sikre norges naeringsgrunnlag og sysselsetting og maalet om et mer rettferdig internasjonalt oekonomisk system, tilsier stoette til arbeidet for en liberal verdenshandel, der handelshindringer gradvis nedbygges. arbeidet med aa styrke gatt er av stor viktighet baade handelspolitisk og utenrikspolitisk. med norges aapne utenriksoekonomi er landet best tjent med et internasjonalt handelssamkvem underlagt et omforent og forpli-

ktende regelverk basert paa frihandel. hvis ikke de paagaaende

forhandlingene i den saakalte uruguay-runden lykkes, er det fare for at det vestlige frihandelssystemet vil bli oppdelt i tre store grupper av land (usa/canada, japan/andre stillevahavsland, ef/efta). en slik utvikling vil forsterke problem-

ene for alle land, ikke minst de som staar utenfor disse handelsblokkene."

jeg vil framheve den vekt u-landene har lagt paa aa oppnaa konkrete resultater i uruguay-runden. u-landene har deltatt aktivt i forhandlingene og vil ventelig vurdere utfallet av forhandlingene totalt sett som positivt. totalpakken gir den styrking av det forpliktende regelverk som u-landene har prioritert, spesielt for tekstiler og landbruksvarer, samt generelt bedre markedsadgangsbetingelser.

nedenfor redegjøres mer i detalj for innholdet i utkastet til

totalpakke for de viktigste forhandlingsomraader. jeg vil i tillegg understreke at avtaleutkastet ogsaa inneholder tekster paa en lang rekke omraader som ikke omhandles i dette notat. det dreier seg om forbedrete eller nye regler for tekniske handelshindringer, importlisensiering, forhaandsinspeksjon av varepartier foer eksport, regler for bruk av dyre- og plantehelsetestbestemmelser, opprinnelsesregler, beskyttelsestiltak ved betalingsbalanseproblemer, tiltak til fordel for de minst utviklede land samt presiseringer av en del gatt- artikler.

1. institusjoner/tvisteloesning.

utkastet innebaerer at det opprettes en internasjonal handelsorganisasjon som overbygning over de ulike avtaler som inngaar

i totalpakken. med dette aapnes det for en samordning mellom gatts tradisjonelle oppgaver og de nye oppgaver som blir resultatet av de nye avtalene om tjenestehandel og immaterielle rettigheter. ytterligere forhandlinger om innholdet i teksten vil finne sted i begynnelsen av innevaerende aar. fra norsk side har man sett det som en fordel at det etableres en slik organisasjon, selv om dette ikke har vaert noe prioritert forhandlingsmaal. i og med at det styrker forbindelsene mellom de ulike avtalene som er et ledd i slutt-

pakken, maa imidlertid etablering av organisasjonen sies aa vaere positiv. ventelig vil ogsaa organisasjonen kunne foere til en effektivisering av arbeidet i gatt. etablering av den internasjonale handelsorganisasjon skulle ikke i seg selv tilsi behov for noen lovendringer.

naar det gjelder bruk av flertallsavgjørelser gjennom etablering av den internasjonale handelsorganisasjon er dette ikke noe nytt i gatt-sammenheng. det naavaerende regelverket har i dag som formell hovedregel at beslutninger skal tas ved flertallsavgjørelser med mindre annet er bestemt. forslaget om flertallsavgjørelser i utkastet til totalpakke er med andre ord ikke noe nytt i gatt-sammenheng. i praksis har hovedprinsippet i gatt vaert at beslutninger fattes ved konsensus. utkastet til totalpakke inneholder kun endringer i gatts beslutningsmekanismer naar det gjelder tvisteloesning der det uttrykkelig slaas fast at beslutninger skal tas ved konsensus. nytt blir at ikke-oppfølging av paneler ogsaa krever konsensus, med andre ord at et land ikke kan blokkere oppfølging av en panelrapport. dette er viktig fordi det i praksis bare har vaert store handelspartnere, som f.eks. usa, som har kunnet blokkere panelsaker.

hele sluttokumentet (final act) forutsetter at for-handlingsresultatet maa aksepteres i sin helhet. med dette skapes et mer likeverdig handelspolitisk regelverk der ogsaa de mer avanserte utviklingsland maa paata seg forpliktelser i traad med sitt utviklingsnivaa. u-landenes aktive deltakelse i uruguay-runden illustrerer klart den vekt som tillegges gatt

og det dertil hoerende multilaterale regelverk. en situasjon slik den man hadde etter tokyo-runden der det var bare et faatall land som godtok alle forhandlingsresultater, og som har foert til et system med ulik grad av forpliktelser, skulle

derved kunne unngaas. for aa ta vare paa utviklingslandenes saerinteresser opereres det innen de forskjellige for-handlingsomraader med ulike lengder overgangsperioder foer regelverket skal gjoeres gjeldende.

et epokegjorende utfall av forhandlingene er de endringer som

forslaas i tvisteloesningssystemet. det etableres med dette et integrert og forutsigbart tvisteloesningssystem som ikke aapner for at de stoerre handelspartnere kan blokkere etabler-

ing av paneler, vedtakelse av panelrapporter, vedtak av anke-instansens anbefalinger og sanksjoner ved manglende oppfoelg-ing av panel-anbefalinger. det slaas i innledningen til tvisteloesningsutkastet fast at alle beslutninger under tvisteloesningsprosedyrene skal gjoeres ved konsensus. i tillegg er det nye elementet at ikke-vedtak og ikke-oppfoelg-ing av vedtatte paneler ogsaa krever konsensus, med andre ord at blokkering ikke vil vaere mulig. videre er det inntatt sterke forpliktelser for alle avtaleparter til aa etterleve regelverket. dette innebærer at usa ikke skal kunne benytte seg av sin adgang til ensidige handelstiltak etter sin handelslov i de tilfelle der en tvist er dekket av gatts regelverk. i uttrykket integrert tvisteloesningssystem ligger

ogsaa en mulighet for adgang til aa gaa til mottiltak for brudd paa en avtale ved aa trekke tilbake innroemmelser under en annen avtale. eksempelvis kan et land ved manglende iverk-

settelse av en panelrapport om brudd paa tjenesteavtalen, gaa til mottiltak innen industrivarehandelen. forutsetningen for dette er imidlertid at man fortrinnsvis soeker aa gaa til mottiltak innen samme avtale, foer man eventuelt gaar til andre avtaler.

en effektivisering av gatts tvisteloesningsmaskineri gjennom innfoering av stoerre grad av automatikk har vaert et hoeyt prioritert maal fra norsk side. en slik automatikk gir stoe-rre forutsigbarhet i systemet og bidrar til aa sikre et likev-

erdig regelverk for alle. slik praksis har vaert, har det i realiteten kun vaert de store handelsnasjoner som har kunnet blokkere paneler. resultatet innen dette omraade maa karakteriseres som meget positivt for norge. dette innebærer

ikke noen form for overnasjonalitet. selv om norge skulle tape en panelsak, vil vi kunne unnlate aa iverksette paneldommen, men maa da vaere berett til aa moete mottiltak fra den part som har vunnet saken.

2. regelverket

fra norsk side har vi i avslutningsfasen i forhandlingene lagt stadig stoerre vekt paa regelverkets betydning for den norske sluttvurdering av forhandlingsutfallet.

etter norsk initiativ har de nordiske land lagt fram et eget omfattende papir i sluttfasen av forhandlingene for aa framheve regelverkets betydning for land som norge, og har ogsaa i

forhandlingenes siste dager understreket bl.a. for forhandlingsgruppens leder hvilke elementer i forhandlingene som var spesielt viktige for norden. i de nordiske regelfremstoetene har vi i tillegg til tvisteloesningssystemet, lagt spesiell vekt paa anti-dumping og subsidier. bakgrunnen for dette er de konkrete erfaringer med usa i laksesakene som har illustrert behovet for aa styrke og klargjore regelverket. basert paa erfaringene har vi foreslaatt konkrete endringer i dagens avtale. sett i sammenheng med den politiske forpliktelse alle paatar seg til aa etterleve regel-

verket, er det min vurdering at regelverksforhandlingene har falt positivt ut for norge.

innen anti-dumping har vi faatt gjennomslag for noen av vaare viktigste forslag, mens andre ikke er tatt hensyn til. norges forhandlingsmaal har vaert et klarest mulig regelverk for aa unngaa misbruk. resultatet innebaerer i stor grad en klargjoring av regelverket, selv om formuleringene ikke i alle tilfelle er slik vi kunne ha oensket dem. flere av endringene gjelder fastsettelse av dumpingmarginene og fastsettelse av skade, samt krav til at et lands myndigheter skal forvisse seg

om at dets eget lands industri faktisk staar bak klagen om dumping. dette er elementer der vi har hatt problemer med usa

i laksesaken. videre er avtalen etter krav fra usa og ef, men

med motstand bl.a. fra de nordiske land, utvidet til ogsaa aa omfatte monteringsfabrikker i importlandet, dvs. at under visse forutsetninger kan import av deler for montering i det aktuelle importland, paalegges anti-dumping toll. om monteringsfabrikken er plassert i tredjeland eller naar et konsern enorer sitt eksportmoenster pga. en anti-dumping toll,

kan videre anti-dumpingtoll under visse forutsetninger paalegges med tilbakevirkende kraft ogsaa mot import av varer produsert i andre land.

innen subsidier har hovedmaalet for forhandlingene fra norsk side vaert aa oppnaa klarere og strengere disiplin i bruken av

subsidier, av mottiltak mot andre lands subsidier samt aksept av en liste over subsidier som tillates uten risiko for mottiltak fra andre lands side. utkastet innebaerer at det gis klarsignal til at forskningsstoette og regionalstoette underlagt relativt strenge betingelser kan innroemmes uten risiko for mottiltak i form av utjevningsavgifter. etter gjeldende avtale kan all stoette bli gjenstand for mottiltak dersom et annet land anser at stoetten medfoerer skade for innenlandsk industri. kriteriet for regionalstoette er at vedkommende region har en arbeidsledighet paa 110pst. av landsgjennomsnitt eller bnp, inntekt eller husholdningsinntekt

pr capita som ikke overstiger 85pst. av landsgjennomsnittet. teksten utelukker ikke bruk av befolkningstetthet som et kriterium i kombinasjon med en eller begge av de to ovennevnte.

f o r t r o l l i g

iiiiiiiiiii

side 7

gatts art. xix viste det seg mulig aa komme til full enighet paa alle punkter gjennom forhandlinger. hovedproblemet har vaert om man skal innfoere beskyttelsestiltak kun overfor et produkt dvs. om alle leverandoerer skal behandles likt, eller om man skal kunne "straffe" de eksportoerer som importlandets myndigheter mener har foraarsaket mest skade paa den innenlandsk industri ved aa redusere slike lands andel av kvoten. avtaleteksten aapner for en reduksjon i den kvoteandelen et land ville ha blitt tildelt etter hovedregelen, men under multilateral kontroll. positivt med norske oeyne er at regelverket er presisert og at alle slike tiltak skal gjennomfoeres paa bestevilkaarsbasis dvs. at den rett man innroemmer noen skal gjelde for alle. med regelverksendringene innfoeres klarere kriterier for vurdering av skade paa innenlandsk industri, maksimale tidsgrenser og krav til at beskyttelsestiltak skal nebygges over tid. avtalen inneholder ogsaa et forbud mot saakalte graasonetiltak og utfasning av eksisterende slike tiltak. dette har vaert norske hovedmaal i forhandlingene.

3. forhandlingene om markedsadgang

- a) toll og ikke-tariffaere handelshindringer, herunder naturressursbaserte produkter.

maalsettingen for tollforhandlingene er en gjennomsnittlig tollreduksjon paa 33pst. i forhold til dagens satser. gattsekretariatet har beregnet norsk gjennomsnittlig tollsats for industrivarer til 3,3 pst. da uruguay-runden startet. gjennomsnittlig tollsats blir da etter forslaget 2,2 pst. i utkastet til sluttokument inngaar bare den endelige tollprotokollen som sier hvordan sluttresultatet skal iverksettes (i loepet av en fem-aarsperiode). resultatet av tollforhandlingene er ikke klart. konkrete forhandlinger vil finne sted i januar, februar og mars.

d) tekstil- og konfeksjonsvarer.

utkastet innebærer også at internasjonal tekstilhandel etter en overgangsperiode på 10 år underlegges gatts ordinære regelverk. avtalen på dette punkt er positiv, og ivaretar norsk industris interesse slik at man i størst mulig grad kan gis like konkurransebetingelser som øvrig europeisk industri. bilaterale avtaler under multifiberavtalen opphører med dette fra 1. januar 1993. avtalen innebærer at vi fra norsk side kan fortsette med omtrent de samme vekstratene som for dagens kvoter fram til aartusenskiftet, og i løpet av de neste tre år vil så resten av tekstilrestriksjonene avvikles.

side 8

c) jordbruk

i innledningsparagrafene understrekes de langsiktige mål med jordbruksforhandlingene slik de ble presisert ved midtveisgjennomgangen, dvs. at målet er et rettferdig og markedsorientert system for handel med jordbruksvarer. videre gjentas målet om gradvise betydelige reduksjoner i støtte og vern, og utledet av dette som en kontinuerlig prosess, en viljeserklæring om å inngå i nye forhandlinger fra 1. desember i lys av erfaringene til den dato. det vises også til behovet for å ivareta ikke-økonomiske hensyn som matvaresikkerhet, miljø, distrikt og sosiale hensyn.

intern støtte til jordbruket deles i avtaleutkastet opp i to kategorier, gul og grønn støtte. gul støtte, som i første rekke er produksjonsavhengig og handelsvridende, skal underlegges reduksjonsforpliktelser. gul støtte består av både budsjettstøtte og skjermingsstøtte. grønn støtte, ikke produksjonsdrivende eller handelsvridende, legges det ingen reduksjonsforpliktelser eller tak på. selv om det åpnes for å unnta miljøstøtte, distriktsstøtte og direkte inntektsstøtte er kriteriene for å plassere støtteformer i grønn boks strengere enn den fortolkning man fra norsk side foretok ved fordelingen av støtteformer ved utarbeidelsen av det norske tilbudet. det vil bli foretatt en grundig gjennomgang av kriteriene for plassering av støtteformer i grønn boks vurdert opp mot eksisterende og mulige framtidige norske støtteordninger til jordbruket. avtaleutkastet er ikke klart på alle punkter og åpner for flere fortolkninger. målet fra norsk side må være å få gjennomslag for fortolkninger som gjør at man kan videreføre den miljø- og distriktsprofil som det er lagt opp til i de seneste nasjonale jordbruksoppgjør, samt ivareta hensynet til matvaresikkerhet. det vil ikke lenger være mulig å gi prisstøtte som et ledd i distriktpolitikken.

for jordbruk innebærer utkastet at intern støtte i gul boks skal reduseres med 20 pst. i nominelle termer over 7 år med basisår 1986-1988. beregningsmetoden for intern støtte innebærer at det skal tas utgangspunkt i forskjellen mellom verdensmarkedspriser (faste referansepriser i basisperioden) og administrerte priser ved utregningen av skjermingsstøtten. dette vil gi et høyere tall for intern støtte enn det som framkom i landlisten i 1990, og større grad av fleksibilitet i nivået for intern støtte i framtiden. det norske tilbudet var en 20 pst. reduksjon i reelle verdier over 5 år. papiret gir kun adgang til å justere for ekstraordinært høy inflasjon. reduksjonen er foreslått gjennomført over en lengre tidsperiode enn det som lå til grunn i det norske tilbudet.

for eksportstoette foreslaas paa basis av gjennomsnitt for 1986-1990 en reduksjon med 36pst. i beloe og 24pst. for volum. reduksjonsforpliktelsen gjelder ogsaa produsentfinansiert eksportstoette som er finansiert gjennom myndighetsmedvirkning, samt stoette til eksport av foredlede jordbruksvarer. slike stoetteordninger inngikk ikke i det norske tilbudet som bare gjaldt statsfinansiert eksportstoette. slik stoette utgjor bare en mindre del av total eksportstoette i Norge fordi jordbruket selv har det oekonomiske ansvaret for overproduksjonen.

avtaleutkastet innebaerer en fullstending omlegging til et tollbasert vern og innbaerer at vi kan foreta en omlegging av det norske importvernet til et gatt-legalt vern uten aa "betale" for dette. det aapnes for en viss fleksibilitet ved utregning av tollnivaaene, men man maa si seg villig til aa konsultere om resultatet. det gis ikke mulighet til aa fortsette med mengdebegrensninger slik man fra norsk side hadde foreslaatt for melk og enkelte melkeprodukter paa basis av en operasjonalisert art. xi, samt for vilt. unntaket for melk var begrunnet i behovet for aa sikre en styring av den absolutt viktigste basisproduksjon i distriktsjordbruket, mens begrunnelsen for viltkjoeet var vaar spesielle forpliktelse overfor samene som minoritetsgruppe. det er selvsagt mulig aa beskytte markedet ogsaa for melk og viltkjoeet innen et tollbasert importvern, forutsatt at tollsatsene er tilstrekkelig hoeye. mulighetene for aa styre utviklingen blir imidlertid redusert pga at prissvingningene paa verdensmarkedet vil slaa gjennom paa det innenlandske marked.

det foreslaatt forpliktelser til reduksjon i importvernet (gjennomsnittlig 36pst., minimum 15pst.) som gaar lenger enn vaart tilbud (der tilbudte reduksjoner var fra 0 til 30pst.). samtidig skal det aapnes for en viss minimums markedsadgang for de varer der det i basisperioden 1986-1988 var liten eller ingen import (3pst. stigende til 5pst. ved implementeringsperiodens slutt). videre forpliktes man til aa opprettholde naavaerende markedsadgang for produkter der import allerede har funnet sted, med basisperiode 1986-1988. importadgangen skal i utgangspunktet gjelde for hver enkelt basisvare i jordbruket, men forslaget aapner muligheter for aa oppnaa en viss fleksibilitet mellom produkter her, slik at de mest sensitive produkter kan skjermes. dette er imidlertid noe det maa forhandles om. hvilke konsekvenser en slik liberalisering vil ha for omfang og prisnivaa i norsk landbruk paa lengre sikt vil avhenge blant annet av prisutviklingen paa verdensmarkedet, inflasjon og effektivitetsutvikling i norsk landbruk.

for aa delvis dempe de innenlandske virkningene av store svingninger paa verdensmarkedet, er det i tilknytning til det tollbaserte importvernet foreslaatt en sikkerhetsmekanisme basert paa importert kvantum og prisene paa verdensmarkedet. denne sikkerhetsmekanismen er imidlertid mindre anvendelig enn den korreksjonsfaktoren som var forutsatt i det norske tilbudet.

dersom avtaleutkastet skulle bli godtatt 13.januar vil det for jordbrukets vedkommende ikke innebære en avslutning av forhandlingene. paa basis av avtaleutkastet skal det utarbeides nasjonale forslag til hvordan man skal oppfylle sine forpliktelser med hensyn til intern stoette, markedssagang og eksportstoette. paa basis av disse vil det saa finne sted forhandlinger. under denne fasen vil norsk fordeling av stoetteformer i gul/groenn boks og beregning av tollnivaaer kunne tas opp av andre forhandlingsparter. i en slik eventuell forhandlingsfase er det ogsaa viktig at man tar best mulig vare paa de mer sensitive jordbruksvarer naar det gjelder reduksjoner i importvernet.

naar det gjelder veterinaere og plantesanitaere spoersmaal (sps) ser ikke den foreliggende tekst ut til aa skape spesielle problemer for norge.

4. tjenester.

sluttpakken inneholder en rammeavtale for tjenester som omfatter alle tjenestesektorer, samt spesielle vedlegg for finanssektoren, telekommunikasjoner, personbevegelser og luftfart. rammeavtalen er basert paa bestevilkaarsprinsippet, hvilket har vaert et norsk hovedmaal. det aapnes imidlertid for unntak, hvilket vi ogsaa fra norsk og nordisk side har behov for, bl.a. for aa sikre adgang til aa opprettholde det nordiske arbeidsmarked. slik avtalen idag er utformet, dekkes skipsfart av rammeavtalens bestemmelser, men ikke slik man fra norsk side hadde haapet. slik avtalen idag ser ut vil eksisterende restriksjoner paa internasjonal skipsfart bare bli fjernet etter forhandlinger med vedkommende land. ef vil i slike tosidige forhandlinger kunne utgjore en stoette. dette er en loesning man fra norsk side hadde haapet aa unngaa fordi slike restriksjoner ikke har vaert folkerettslig akseptert og fordi avtalen kan brukes til aa legitimere restriksjoner som vedkommende land nekter aa avvike. i tillegg vil dette kunne utloese konflikter mellom land som har ulik politikk for skipsfarten mellom dem. det norske og nordiske forslaget om liberalisering av internasjonal skipsfart er saaledes ikke tatt til foelge. det er usikkert hvorvidt det i loepet av januar vil bli utarbeidet et forslag som kan rette opp enkelte uoenskede virkninger av avtaleutkastet for internasjonal skipsfart, spesielt at avtalen kan utnyttes til aa legitimere ensidige restriksjoner paa transporten av varer til og fra andre land.

resultatet av markedsadgangforhandlingene det refereres til ovenfor skal inngaa i landlister for de enkelte land med spesifikke forpliktelser til markedsadgang og nasjonal behandling. disse vil innebære at ingen parter skal faa behandling som er mindre gunstig enn det landene har forpliktet seg til i henhold til sine landlister.

5. handelsrelaterte aspekter ved immateriell eiendomsrett.

generelt maa det kunne sies at man har faatt en balansert tekst som maa ansees akseptabel for norge. avtalen er av viktig prinsipiell betydning bl.a. pga. at den trekker den tredje verden naermere med i det immaterialrettslige system. den vil saaledes bidre til stoerre sikkerhet for investeringer i den treoje verden. en slik avtale innebærer videre at man i handelspolitisk sammenheng erkjenner betydningen av slike rettigheter. man maa si seg fornøyd med det beskyttelsesnivaa som er oppnaadd for opphavsrettigheter, samt at avtalen gir beskyttelse for varemerker og moenstre. paa den positive siden baer ogsaa nevnes at utkastet gir 20 aars beskyttelse for patenter. beskyttelse av moenstre, industridesign og varemerker har vaert offensive maal for norge. naar det gjelder geografiske betegnelser har man ikke oppnaadd en saerlig beskyttelse av begrep som ''norsk laks'' som man i utgangspunktet hadde oensket, men regelverket gir adgang til aa klage paa misbruk. utkastet gir foroevrig adgang til aa unnta bl.a. dyr og planter fra patentering, samt vesentlige biologiske framgangsmaater for framstilling av dyr og planter. det har vaert sett som svaert viktig fra norsk side aa oppnaa unntaket for planter og dyr. innholdet i unntaket vedroerende vesentlige biologiske framgangsmaater for framstilling av dyr og planter inneholder fortolkningmuligheter i forhold til stortingets andre krav som ble satt under behandlingen av bioteknologimeldingene om unntak for patentering av framgangsmaater for framstilling av dyr og planter. stortinget ville ogsaa unnta naturlig forekommende biologisk materiale fra patentering. dette har man imidlertid ikke vunnet fram med i forhandlingene.

6. handelsrelaterte aspekter ved investeringer.

avtalen innebærer en klargjoering av allerede gjeldende gattforpliktelser og lister i et vedlegg de handelsbetingelser knyttet til investeringer som anses forbudt i henhold til gatt-avtalen. slike tiltak omfatter bl.a. krav til en bedrift om bruk av lokale raavarer eller at kjoep av importerte varer relateres til verdien av bedriftens eksport. andre tiltak som forbys er begrensning i importen i forhold til den fremmede valuta som bedriften tjener inn eller begrensning i eksporten i forhold til den lokale produksjon. dette forhandlingsomraadet har ikke vaert prioritert fra norsk side, og man kan si seg tilfreds med utfallet.

f o r t r o l l i g -/lar

iiiiiiiiiii

side 12

handelsministeren

svar paa spoersmaal til
spoerretimen 8.1.92

fra representanten
inger dag steen

stortingets president

''uruguay-rundens avtaleloesning av 20. desember 1991, inneholder en automatisk godkjenning av en ny multilateral handelsorganisasjon (mto), som vil faa vidtgaaende mandat overfor tilsluttende land.

vil mto faa saa stor betydning for norge at den krever stortingets samtykke?''

aerede president

representanten vil vaere kjent med at det ennaa ikke foreligger noen endelig avtaleloesning fra uruguay-runden. det er imidlertid riktig at det i det utkast til totalpakke som gatt's generaldirektoer la frem 20. desember, inngaar forslag om opprettelse av en ny multilateral handelsorganisasjon som vil vaere en formell overbygning og sammenknytning av resultatene innen de forskjellige forhandlingsomraader i uruguay-runden. jeg er imidlertid ikke enig i representantens paastand om at denne nye organisasjonen vil faa vidtgaaende mandat overfor tilsluttende land. organisasjonen vil favne over et videre omraade enn det gatt vi har idag, i og med at gatt's saksomraade slik vi ogsaa har gaatt inn for fra norsk side, vil bli utvidet til aa omfatte handel med tjenester og immatrielle rettigheter. ogsaa regjeringen syse arbeidet for en slik utvidelse. det er i realiteten innholdet i en totalpakke som vil fastlegge organisasjonens mandat.

det er regjeringens forutsetning aa legge fram for stortinget en totalpakke fra uruguay-runden i sin endelige form sammen med resultatet og oppfoelgingsforhandlinger om markedsadgang innen omraadene industrivarer og tjenester, samt forhandlinger om landenes konkrete forpliktelser paa intern stoette, markedsadgang og eksportstoette for landbruk. det tas sikte paa at disse skal vaere avsluttet innen utgangen av mars. en eventuell tilslutning til en pakke inkludert den nye multilaterale handelsorganisasjon, vil saaledes bli gitt med forbehold om stortingets godkjenning. stortinget vil deretter bli forelagt resultatet i form av en stortingsproposisjon der det vil bli redegjort for innholdet i og betydningen av alle elementer i en totalpakke, herunder mto. siktemaalet er at en totalpakke fra uruguay-runden skal tre i kraft fra 1.1.93.

side 12

handelsministeren

svar paa spoersmaal
til spoerretimen 8.1.92

fra representanten
anne enger lahnstein

stortingets president

"i utkastet til gatt-avtale er det foreslaatt opprettet en ny internasjonal handelsorganisasjon, multilateral trade organization, mto, som skal kunne fatte beslutninger med flertallsvedtak.

i hvilke saker kan det vaere aktuelt med flertallsvedtak, og hvordan vurderer regjeringen et eventuelt norsk medlemskap i mto i forhold til grunnlovens paragraf 93?"

aerede president

grunnlovens paragraf 93 kommer ikke til anvendelse i dette tilfellet. en fremtidig mto forutsettes aa virke etter vanlige folkerettslige prinsipper. vedtak i mto vil foerst bli iverksatt etter vedtak i de enkelte medlemsland i henhold til landets lovgivning. et medlemsland staar fritt til aa unnlate aa foelge opp vedtak, men vil etter de forestaatte regler kunne bli gjenstand for mottiltak fra andre land.

det naavaerende regelverket har idag som formell hovedregel at beslutninger skal tas ved flertallsavgjoerelser med mindre annet er bestemt. dette er ikke endret i avtaleutkastet. forslaget om flertallsavgjoerelser i utkastet til totalpakke er med andre ord ikke noe nytt i gatt-sammenheng. i praksis har hovedprinsippet i gatt vaert at beslutninger fattes ved konsensus.

avstemningsreglene i gatt har bare vaert anvendt ved soeknader om unntak som krever to tredjedelers flertall. det har vaert en stilltiende enighet om at gatt ville bryte sammen dersom viktige beslutninger skulle avgjoeres ved avstemninger, hvor landgrupperinger eventuelt gikk sammen pga. politiske forhold. utkastet til totalpakke inneholder kun endringer i gatt's beslutningsmekanismer naar det gjelder tvisteloesning der det uttrykkelig slaas fast at beslutninger skal tas ved konsensus. nytt blir at ikke-oppfoelging av paneler ogsaa krever konsensus, med andre ord at et land ikke kan blokkere oppfoelging av en panelrapport. dette er viktig fordi det i praksis bare har vaert de store handelsparter som har kunnet blokkere panelsaker. endringene vil forhindre slik blokkering og er i traad med hva vi har oensket fra norsk side.